

térhetett haza. Gratulálunk a szervezőknek, és kívánom, hogy minden elkövetkező konferenciájuk legalább ennyire sikerüljön.

Köllő Katalin

A Fővárosi Örmény Klub találkozója

október 18-án bensőséges hangulatú megemlékezéssel kezdődött.

"Október az emlékezés hónapja. 1849. okt. 6. Arad és 1956. október 23.: a magyarság sorsfordító dátumai. Mártírjaink emlékét örök időkre őriznünk és ápolnunk kell. Mert áldozatuk révén értük el szabadságunkat, a nemzet megmaradását és felemelkedését."

E szavak után nemzeti színű szalaggal átkötött gyertya lángjánál a klub háziasszonya, *dr. Issekutz Sarolta* felolvasta *ifj. Ábrányi Kornél Október 6.* című versének egyik versszakát. A verset a költő az aradi vértanúk kivégzésének 34. évfordulóján rendezett ünnepségre írta.

Október 6.

Gyászünnep ez ? Nem!
Akkor volna gyász csak,
Ha ők hiába haltak volna meg!
Ha eszme és cél, melyekért csatáztak,
Sivár homokként inná vérüket.
De így van-é ? Nem néznek-é le ránk
Dicsőült arccal? kérdvén: mért sírunk ?
Nem él-e újra nemzetünk, hazánk?
S nem ők szerzék-e, amit ma bírunk?

1956-ra *Déri Tibor* 56. november 2-án írt soraival emlékeztünk: "Évek óta kétségbeesve figyeltem a magyar ifjúságot: ájultan hallgatott. Október 23-án felállt és helyreütötte a nemzet becsületét. Megrendülten és tisztelettel megemelem a kalapom előtte. Úgy, ahogy kívántam, kértem és reméltem: `48 ifjúsága után most támad a hazának egy `56-os ifjúsága is."

Az egyszerű, őszinte hangvétellő megemlékezés után - ahhoz a lehető legjobban illeszkedő - zenei műsor következett. *Kobzos Kiss Tamás* énekmondó "*Cantio de Transylvania*" (Erdély történelme énekekben), lant, koboz, tekerőlant mellett. Tekerőlant? Némelyik tájékon nyenyereinek is mondják. Furcsa hangszer, amely a mai Európában csak két országban ismert és kedvelt: a magyar tájakon és Franciaországban. A franciáknál újabban igen népszerű, nem csupán népzenehez, hagyományos történelmi zene előadásához alkalmazzák, hanem például még rock-zenekarok is igyekeznek beilleszteni más hangszerek csoportjába, hogy különleges, érdekes hangzásokat érjenek el. Az egyik legismertebb francia tekerőlant-készítő, Denis Siorat szerint "a tekerőlant a 16-18-ik századi Európa szintetizátora". (Monsieur Siorat ráadásul újabban olyan nyenyereket készít, amelyeken elektronikus hangérzékelők, úgynevezett "gitár-mikrofonok" is vannak, tehát az egyes húrok hangja külön, egymástól függetlenül erősíthető.) Nagyon sokféle hanghatást lehet ugyanis elérni a tekerőlanttal: a kézzel forgatott, gyantázott korong több húrcsoportot érint, ez a rezgés kelti a hangot. A dallamhúrokat a zenész billentyűk által fogja le. A basszushúrok pedig - a duda "bordon-sípjához" hasonlóan - egy hangon szólva kísérik a zenét.

Kobzos Kiss Tamás erdélyi és magyarországi, históriás és népi, valamint egyházi fogantatású énekekkel gazdagította a Fővárosi Örmény Klub közönségét. Kaptunk névtelen szerzőtől, a moldovai Gergely deáktól, *Tinódi Lantos Sebestyéntől* származó dalokat egyaránt. A siker

nagy volt: a közönség annyira élvezte Kobzos Kiss Tamás előadását, hogy szünni nem akaró tapssal vette rá ismét és ismét ráadás-dalokra, aminek az előadóművész örömmel eleget is tett.

A klubest harmadik része dr. Benedek Katalin könyvbemutatója: a művészet- és irodalomtörténész *Dávid Csaba Történetjátékok* című, az EÖGYKE kiadásában 2001. szeptemberében megjelent könyvét méltatta.

Dr. Benedek Katalin könyvbemutatója a "Történetjátékok" c. EÖGYKE-kiadványról:

Gondolkodásra ösztönző, sokszínű és szellemes összeállítás az örmény, magyar és lengyel nyelvű ajánlással ellátott kötet. A szerző már e háromnyelvűséggel, ennek hangütésével sejteti, hogy valódi irodalmi csemegét tartunk kezünkben. Az évszázadok folyamán magyarrá vált, örmény érzelmű, magyar anyanyelvű Dávid családban vérvonalként húzódik a szépírói tehetség, történelmi fogékonyság. Am a sorsot bezáró, determináló DNS kettős spirál nemcsak ezt a kötődést rejti magában. Ott a lengyel is. Kívülről jött, de a bensőig hatolt.

A nyelv, kultúra, művelődés *Dávid Csaba* érzelmi ráhangoltságán, mindezzel azonosulni tudó vérmérsékletén és természetesen intellektusán átszűrve ölt irodalmi formát. Nagyon erős kötődés ez is.

A kötet írója nem engedelmeskedik a posztmodern ízlés terrorjának. Ő ugyanis érthető nyelven ír novellákat Jurisics Miklósról, Gábor szabómesterről, Háromszék 1848-as napjairól, hadi eseményeiről, Gábor Áronról. Történelmi személyek lépnek elénk a történetjátékok szereplőiként. A múltból megidézett arcok az író fantáziáját és empátiáját követve kelnek életre, hogy talán másféle gondolatokkal terhesen cselekedjenek, s róják történelmünk lapjaira mindazt, amit véghez vittek.

Mert a tények tények maradnak, de történhetnek akár olyan módon is, ahogyan a szerző ábrázolja. Az uralkodók, a hősök: emberek, halandók és esendőek. A merev és hideg gránitba vésett adatok, faktumok takarásában érzések, indulatok, sőt eszmék, meggondolt és meggondolatlan cselekedetek rejtőznek. *Dávid Csaba ezt a fajta múltat, ebből a nézetből világítja meg.*

Írásainak ereje olvasmányosságuk és láttató erejük is. Szinte filmszerűen elevenednek meg a jelenetek, a szereplők gesztikulációi. (Efféle adaptációban is szívesen látnánk.)

Tovább pörgetve a könyv lapjait, már a jelenbe csöppenünk. Hamisítatlan színházba. Díszlet, kellék, smink és masztix-szagú teátrumba. Ő otthonosan mozog ebben a világban, hiszen színházrendezőnek is készült. Sokszereplős játékának természetesen nem ez a vezérmotívuma. A színen megjelenő, átvonuló figurák, akár konkrét személyek, akár csak látomások, egy kérdést boncolgatnak: kik vagyunk mi? Sorsokba, históriákba ágyazva születnek a lehetséges válaszok. Minden sora hozzánk szól, rólunk beszél, a 20. század közép-európai, szorosabban magyar emberéről. Jó lenne ténylegesen színpadra állítania a művet. Nyernénk vele.

Ami személyes és ami szent - így is aposztrofálhatnám a tartalmas kötet következő lapjait. A Dávid-család kötelékei, sorsának, életének villanásai tűnnek elénk a krónikás utód szubjektív megjegyzéseinek kíséretében. Forrás akad bőven. "Családom jó ideje már alapvetően a Gutenberg-galaxisban kering: könyvet, feljegyzést, írást őriz és tart" - vallja.

Érdekességként megemlítem, például megtudhatjuk, hogy a nagyapa, *Dávid István* szerezte meg és a szerző apja, *Dávid Antal Iván* rendezte sajtó alá *Farcády Jenőnek*, "Az elsodort falu" c. regény egyik főhősének *Szabó Dezsőhöz* írott leveleit. A trianoni Magyarország viszonyai is jól kirajzolódnak a legendárium olvasása közben, melyben Dávid Csaba különösen megindult fiúi szeretettel és tisztelettel adózik a nagyszerű író-édesapa, Dávid Antal emlékének, aki lélekben haláláig Erdély, a Székelyföld gyermeke maradt.

Az "Életrajzjáték" fejezettel már a könyv vége felé járunk. Afféle szabálytalan curriculum vitae-t forgatunk. Igen élvezetes, pergő stílusban íródott. Sajátosságai közé tartozik az olykor

kissé szarkasztikus, de sohasem cinikus humor, mellyel a legnyomasztóbb események, emlékek is valahogy megszelídülnek.

És hátra van még a költő-műfordító Dávid Csaba. *Czeslaw Milosz* költeményei ihlették műfordításra. Czeslaw Milosz-éi, aki a Nobel-díj átvételét követő ünnepségen mondotta: "A világon viszonylag kevésbé ismert, hiszen majdnem lefordíthatatlan lengyel irodalom része vagyok."

Milosz lírája megszólította fordítója lelkületét, megérezte, hogy szavai magyarul is érvényesek.

Befejezőként "*Erdély Országának Törvényes Könyve*" 1779. évi kiadásának előszavából idézek, s egyben ugyanezt kívánom a Történetjátékok keresettségéhez, sikeréhez: "Annyira elfogyott és eltűnt volt szem elől, hogy aki azt ámbár nagy áron megszerezte, az magát a szerencsés emberek közé számlálhatta."

Benedek Katalin

Október 14-én - mintha összebeszéltünk volna - egyesületünk több családja zárandokolt el a Duna két partját ismét összekötő Mária Valéria hídhöz, Esztergomba és Párkányba. Számunkra, magyarörmények számára különösen felemelő élmény volt meglátogatni az esztergomi oldalon *Kolozsvári Szervátiusz Tibor Hidoltalmazó Boldogasszony* elnevezésű emlékművét. Egy hatalmas carrarai márványtömbbe faragott Madonna örzi most már - remélhetőleg az idők végezetéig - a két partot átívelő hidat. Az emlékmű két oldalán egy 15.-ik századi archaikus ima olvasható.

"Ó, kegyes Sziz Mária,
Te vagy szép tiszta Rózsa,
Mennyeknek dicsősége,
Szenteknek nagy öröme.
Halálod mikor közelejtven,
Fiad Jézus úgy szerese, hogy halálodra lejöve,
Angyaloknak, mártiroknak, pátriárkáknak,
mend az szenteknél félette magasztaltatál.
Oly Örvedetes az Te Szent Fiad.
Mindörökkön örökké.
Ámen. "

A hídon olvasható a felújított, eredeti emléktábla, amely szerint a híd építése 1893-ban kezdődött meg *Dr. Wekerle Sándor* miniszterelnöksége, *Lukács Béla* kereskedelemügyi minisztersége idejében, befejeződött 1895-ben báró *losonczy Bánffy Dezső* miniszterelnöksége és *szamos-útvár némethi Daniel Ernő* kereskedelemügyi minisztersége idejében. Büszkék lehetünk örménygyökerű magyarjaink tevékenységének újabb, illetve végre helyreállított emlékhelyére.

Az eredeti emléktábla szövegének részlete:

"Építése megkezdett 1893. évben

Dr. Wekerle Sándor miniszterelnöksége,

Lukács Béla kereskedelemügyi minisztersége idejében

Befejeztetett 1895. évben

báró losonczy Bánffy Dezső miniszterelnöksége,

szamos-útvár némethi Dániel Ernő kereskedelemügyi minisztersége idején"

Az 1956-os forradalom évfordulója alkalmából *október 23-án* a budafoki Városház téren kezdte közösségünk a megemlékezést. *Rockenbauer Zoltán* miniszter úr avatta fel *Kolozsvári Szervátiusz Tibor* 1956-os emlékművét, amely egy hatalmas sziklatömb előtt álló, a csíksomlyói fekete Madonnára emlékeztető, arcát kezeibe temető, fájdalmasan síró anyát formáz. A koszorúzással egybekötött avatóünnepségen ünnepi beszédet mondott *Németh Zsolt* államtitkár.

A Széna téri hagyományos ünnepi megemlékezésen idén soha nem látott tömeg vett részt az 56-os emlékmű felavatásán. A kopjafáknál *Dávid Ibolya*, a Magyar Demokrata Fórum elnöke, *Pokorni Zoltán*, a FIDESZ Magyar Polgári Párt elnöke és *Fónay Jenő*, a Politikai Foglyok Országos Szövetségének elnöke ünnepi beszéde után neves előadóművészek és a II. kerület fiataljai előadását hallhattuk-láthattuk. A házigazda szerepét *Bánffy György* Kossuth díjas-színművésznünk látta el. Egyesületünk elnöke, *dr. Issekutz Sarolta* és *Sasi Nagy Istvánné* helyezte el az emlékezés árvalányhajás fűzkoszorúját.

Október 15-én nyílt meg a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat rendezésében Budaörsön az *I. magyarörmény fotókiállítás* a Jókai Mór Művelődési Központ kiállítótermében. *Szentpétery Tibor*, *Tutsek János*, *Kabdebo János*, *Bona E. Ágnes* és *Fancsali G. János* fotóit tekinthették meg a látogatók.

Október 20-21-én rendezte meg a Mechitarista Rend fennállásának 300 éves és az örmény kereszténység 1700 éves évfordulója alkalmából ünnepi rendezvénysorozatát Bécsben. A Skót templomban tartott ünnepi szentmisét *P. Elia Kilaghibian* főapát celebrálta a velencei rend tagjainak közreműködésével. A misén közreműködött *Berj Zamkochian* világhírű orgonaművész, a Bostoni Filharmonikusoktól, valamint a bécsi gyermek- és férfikórus, *Adrine Simonian*, *Aida Baghramian* és *Karekin Hovsepián* szólisták fellépésével. A hatalmas templom megtelt az ünneplőkkel. Közösségünket a budapesti és bécsi magyarörmények képviselték.

Vasárnap a Mechitarista Kolostor kiállítását tekinthettük meg "*A mechitaristák 300 éve*" címmel, majd a fogadás után ismét a Skót templomban csodálatos hangverseny élvezői lehettünk *Berj Zamkochian* és a "Pro Musica International" közreműködésével.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület átadta a Szent Lázár szigeti kolostor, valamint a bécsi kolostor könyvtára számára könyvadományait, amelyekkel a magyar anyanyelvű örménység iránt érdeklődők számára kíván kutatható anyagot szolgáltatni. Egyúttal ismét előterjesztettünk írásbeli kérelmünket a budapesti örmény szertartású római katolikus hitéletünk zavartalanságának mielőbbi biztosítására.

Az ünnep hangulatát elhomályosította ugyan, hogy a Magyarországi Örmény Egyház vezetői a pusztán ünnepi részvétel helyett ismét szentáldozáshoz járultak, mint ahogy a szamosújvári Világosító Szent Gergely ünnepünkön, vagy az Orlay u-i templomunkban is. Örmény szertartású római katolikus hitéletünknek ilyen tudatos, durva megsértése nemcsak a katolikus egyházi szabályok semmibe vételét jelenti, hanem az európai társadalmi normák ismeretének teljes hiányát is.

December 3-án kiállítás nyílik a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok

Társulása rendezésében Budán, a II. ker. Marczibányi-téri Művelődési Központban. A kiállítás címe: "Örményekről nyomtatásban - az örmény történelem és kultúra évszázadai", természetesen különös tekintettel az erdélyi örmény származású magyarok munkásságára. Könyvek, nyomtatványok, eredetiek és facsimilék láthatóak majd a tárlókban. A megnyitón kultúránk kincsestárából versek és zenék hangoznak el.

Köszönetet mondunk **dr. Bisztray Tamásné** az egyesület működéséhez nyújtott 5.000 Ft adományáért.

Szomorújelentések:

Október 15-én elhunyt *Balássy Tas Miklósné* született Szakvály Márta Lenke, életének 66-ik évében. Hamvasztás utáni búcsúztatója október 29-én volt a Szent Mihály temető ravatalozójában, Sopronban.

Toókos Tibor 85 évesen, szeptember 26-án távozott az élők sorából. A református egyház szertartása szerint a Farkasréti temető ravatalozójából október 11-én kísérték utolsó útjára.

Elhunyt *id. dr. Totth Gedeon* szeptember 18-án, 76 éves korában. Hamvait október 25-én helyezték el a Szent Mihály templom (Angolkisasszonyok temploma) kriptájában.

70 éves korában elhunyt *Gopcsa Ervin*, temetése a kelenföldi Szent Gellért Templomban 2001. szeptember 21-én, szentmise keretében megtörtént.

Közösségünk az elhunytak emlékét kegyelettel megőrzi, örök nyugalomát kívánunk nekik.

Felhívás:

Az EÖGYKE megkezdte egy "Erdélyi magyarörmény szakácskönyv" előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket!

A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni: nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húsz-harminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kérik: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

Folytatjuk a gyűjtést a gyergyószentmiklósi és az erzsébetvárosi templom felújítására! Kérünk mindenkit, támogassa ezt a fontos célt, műemléktemplomaink megmentését.

Az adományokat az impresszumban közölt címen (az EÖGYKE székhelyén) és bankszámlán is el lehet juttatni.

A számlaszám; 10100792-72594972-00000007

Mint előző számunkban jeleztük, a budapesti Operaház Vörös Szalonjában **október 15-én** kiállítás nyílt meg *Karácsony Ernő* műveiből. A megnyitőünnepségen *dr. Benedek Katalin* művészettörténész méltatta a művész munkáit. Ebből a beszédből idézünk részleteket.

Hölgyeim és Uraim, Kedves Vendégeink!

Karácsony Ernő erdélyi magyarörmény származású, székely képzőművész, a müncheni, majd nagybányai iskola mesterének, *Hollósy Simon*nak fajtájából való.